

สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคของชุมชนบ้านนา
สินวล ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
**Problems of Water Management for Consumption of Ban Na
Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District,
Chaiyaphum Province**

เกศสุดา โภคานิตย์ และ กีฬา หนุยศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Katesuda Phokanit and Keela Nooyot
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kate_2523@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชน 2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำ และ 3) หาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสินวล ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มชาวบ้าน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวน 34 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยมีดังนี้

ผลการวิจัยบริบทชุมชนบ้านนาสินวล ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บริบททางด้านการเมืองการปกครอง ได้มีการจัดระเบียบการปกครองตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง คือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้ง บริบททางด้านวัฒนธรรม คนในชุมชนบ้านนาสินวลมีประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ/พิธีกรรม ที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการนำน้ำภูเขามาใช้ภายในหมู่บ้าน บริบททางด้านสังคม คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับแบบ

*วันที่รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 9 มิถุนายน 2563

Received: May 29, 2020; Revised: June 7, 2020; Accepted: June 9, 2020

เครือข่าย มีโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอนหรือแนวราบทำให้เกิดการเกื้อกูลกัน มีความรักความสามัคคีอย่างเหนียวแน่น และบริบททางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านนาสีนวลมีทรัพยากรชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน และทุนที่เป็นตัวเงิน

สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล มี 10 ประเด็น ประกอบด้วย นโยบายของผู้นำหมู่บ้าน การผลิตน้ำ งบประมาณในการดำเนินงาน ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ การให้บริการ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน อุปกรณ์ในการผลิตน้ำ สภาพแหล่งน้ำที่ใช้ผลิต ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน ความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีการจัดตั้งงบประมาณให้เพียงพอ ด้านชาวบ้านนาสีนวล/ผู้ใช้น้ำ โดยการสร้างความตระหนักรู้ และจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำ และด้านคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นคณะกรรมการน้ำประปา และการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายให้เป็นปัจจุบัน

คำสำคัญ: สภาพปัญหา; การบริหารจัดการน้ำ; ชุมชนนาสีนวล

Abstracts

The objectives of the study entitled “Problems of water management for consumption of Ban Na Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province” were to study the contexts and to find out the solutions to water management problems of Ban Na Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province using qualitative method. The research tool was an in-depth interview form. There were 34 key informants, including community leaders, village water supply committee, folk philosophers, village leaders, villagers, government officials and officials from relevant private agencies. Data were analyzed using descriptive method. The research results were as follows.

The contexts of Ban Na Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province are as follows. Political and administrative context: There are administrative regulations in accordance

with the rules and procedures of the Ministry of Interior. The village committee is appointed based on the following positions: a village headman, an assistant village headman, members of Sub-district Administrative Organization, village board committee appointed by election. Cultural context: People in Ban Na Si Nuan Community have traditions, culture, beliefs / rituals that have been carried down from generation to generation. They also have local knowledge in using mountain water in the village. Social context: People in the community have relative-like relationship. There is a horizontal or vertical social structure that helps to support each other. They have unswerving love and unity. Economic context: Ban Na Si Nuan Community has relatively abundant community resources, including natural resource capital or non-monetary capital and monetary capital.

Problems of Baan Na Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province, 10 problems, namely the policy of the village leaders, water production, operating budget, knowledge and capability of the committee, services, public participation, water production equipment, water sources used for production, knowledge and understanding of people in the community and transparency in operations of the committee were found.

The results of the study in finding solutions to water management problems of Ban Na Si Nuan Community, Na Siao Sub-district, Mueang District, Chaiyaphum Province revealed that the government agencies must allocate sufficient budget. The villagers of Ban Na Si Nuan Community / water users should be encouraged to have good awareness of water use. Also, the village water supply committee should support the new generation to become the water supply committee. Finally, the preparation of the income and expense account should be up to date.

Keywords: Problems; Water Management; Community

บทนำ

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 อย่างตรงไปตรงมาทรงวางน้ำหนักให้กับเรื่องน้ำ พระราชทานเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ว่า

“หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูกเพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้” โดยที่น้ำนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำรงชีวิตของทุกชีวิต ถ้าไม่มีน้ำชีวิตก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ กระแสพระราชดำรัสดังกล่าว ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความห่วงใย

ปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ทรงมีต่อพสกนิกร นอกจากนี้ น้ำยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของทุกชีวิตตามที่กล่าวแล้วนั้น น้ำยังมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนตลอดจนระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำภาคการเกษตร ภาคบริการ อุตสาหกรรม ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่าพื้นโลกนั้นน้ำครอบคลุมพื้นที่ 2 ใน 3 ของพื้นที่รวม เหมือนจะมีปริมาณที่มากกว่ากลับปรากฏว่าประชากรโลก 1 ใน 5 กำลังประสบภาวะขาดแคลนน้ำ นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ไทยพับลิก้า, 2560 : ออนไลน์)

จังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่งกำเนิดของลำน้ำชีกล่าวได้ว่าเป็นเส้นเลือดสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนบนพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนล่าง และยังหล่อหลอมให้เกิดระบบสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองที่มีความผูกโยงเข้ากับวิถีของชุมชนชนที่อยู่ใกล้ชิดติดกับลุ่มน้ำด้วย นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาที่สำคัญได้แก่ ลำกระเจียน ลำคันฉู ห้วยสามหมอก ลำน้ำพอง ห้วยพวย ลำพะเนียง น้ำพรม ลำน้ำเชิญ ห้วยสายบาตร ลำพันชาด ลำปาว เป็นต้น อย่างไรก็ตามน้ำ มีความสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหรือวิถีชีวิตชุมชนหากการบริหารจัดการไม่เหมาะสมก็ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและวิถีชุมชนด้วยเช่นกัน ดังสภาพปัญหาของจังหวัดชัยภูมิที่ประสบกับน้ำท่วมน้ำแล้งเป็นประจำทุกปี ลุ่มน้ำลำปะทาวก็เช่นเดียวกันที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้แก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่องแต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่นำไปสู่ความยั่งยืนหากยังขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

บ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ใกล้กับลุ่มน้ำลำปะทาวซึ่งเป็นลุ่มน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงหลายชุมชน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ดูจากภายนอกเหมือนว่าชุมชนนาสีนวลจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องน้ำในการดำรงชีพของประชาชน ชุมชนนาสีนวลเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมและน้ำแล้งในทุกๆ ปี ของจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะปัญหาน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคที่ชุมชนประสบปัญหาและเริ่มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เนื่องจากชุมชนมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เช่น หอพัก บ้านพัก รีสอร์ท เป็นต้น ทำประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อปริมาณการใช้น้ำเพิ่มขึ้น กล่าวได้ว่าหากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีปัญหาจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กอรปกับประชาชนยังขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ

ขาดจิตสำนึก จิตสาธารณะ เช่น เมื่อเห็นน้ำประปาแตก หรือรั่วซึมไม่รีบซ่อมแซม แต่กลับรอให้คณะกรรมการน้ำประปามาทำการซ่อมบำรุง หรือ มีการเปิดน้ำทิ้งไว้แล้วลืมก่อให้เกิดการสิ้นเปลืองน้ำโดยใช่เหตุ จากการลงพื้นที่เบื้องต้นจึงเกิดคำถามในการวิจัยว่า ปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคของชุมชนบ้านนาสีนวลเกิดจากอะไร มีวิธีการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนได้อย่างไร และจะมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคอย่างยั่งยืนได้อย่างไร จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องทำวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อจะได้ทราบถึงวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสม และแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคให้เพียงพอและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. บริบทชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ศึกษาเฉพาะบ้านนาสีนวล หมู่ที่ 5,7 และ 9 ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนันตำบลนาเสียว 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนาสีนวลหมู่ที่ 5,7 และ 9 จำนวน 3 คน คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน บ้านนาสีนวล หมู่ที่ 5,7 และ 9 จำนวน 12 คน ประชาชน

ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้นำหมู่บ้านจำนวน 6 คน กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่จาก ภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

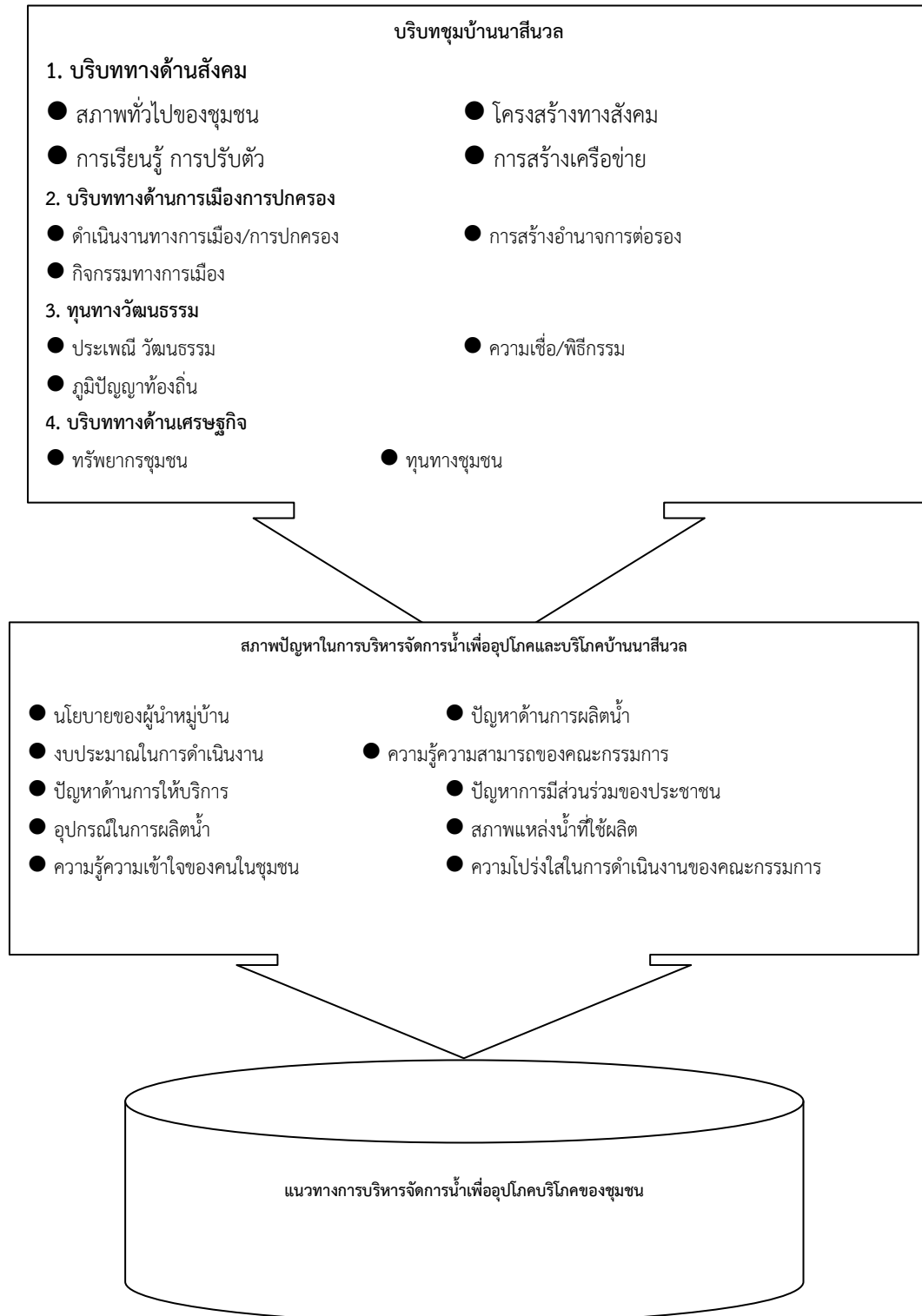
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อ ช่วยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับข้อมูลกายภาพ บริบทชุมชนและสภาพทั่วไป ข้อมูลด้านสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำ โดยการบันทึกภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่ง ออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่ รวบรวมจากเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารการประชุม รายงานการประชุม บทความ วารสาร หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความ เข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยวิธีการประชุมกลุ่ม ย่อย (Focus group) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทาง การสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มชาวบ้าน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่ เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์และการ สังเกต การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม การประชุม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวล ข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี เป็นกรอบในการอธิบาย (สุภางค์ จันทวานิช, 2546 : 84) เพื่อตอบคำถามของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคของชุมชน บ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า

1. บริบทชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ รายละเอียดดังนี้

1) บริบททางด้านการเมืองการปกครอง ประกอบด้วย ดำเนินงานทางการเมือง/การปกครอง มีการจัดระเบียบการปกครองตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง

2) บริบททางด้านวัฒนธรรม พบว่า คนในชุมชนบ้านนาสีนวลมีประเพณีวัฒนธรรม ที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และความเชื่อ/พิธีกรรม เช่น กฤษัยาม หมอพื้นบ้าน และศาลตาปู่

3) บริบททางด้านสังคม พบว่า คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับแบบเครือญาติ การรวมกลุ่มทางสังคม มีความเกื้อกูลกัน มีความรักความสามัคคีอย่างเหนียวแน่น

4) บริบททางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนบ้านนาสีนวลมีทรัพยากรชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ และทุนทางชุมชนที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ เงินออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน กองทุนน้ำประปาหมู่บ้าน กองทุนศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำวันหมู่บ้าน และทุนที่ไม่ใช่เงิน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณีต่างๆ

2. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมี 10 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1) นโยบายของผู้นำหมู่บ้าน 2) ปัญหาด้านการผลิตน้ำ 3) งบประมาณในการดำเนินงาน 4) ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ 5) ปัญหาด้านการให้บริการ 6) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน 7) อุปกรณ์ในการผลิตน้ำ 8) สภาพแหล่งน้ำที่ใช้ผลิต 9) ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน 10) ความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

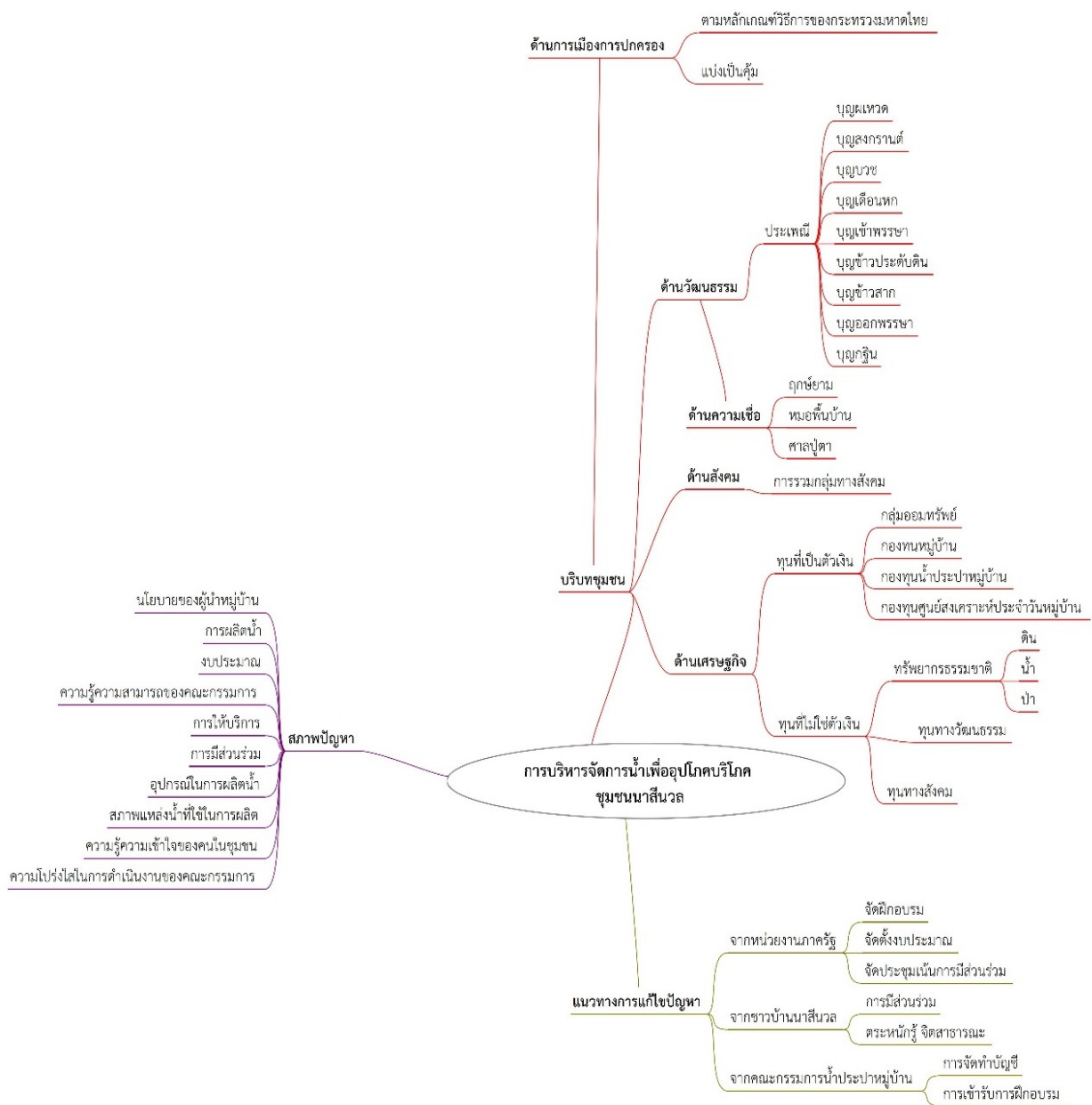
3. เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านหน่วยงานภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดงบประมาณให้มีความเพียงพอ

2) ชาวบ้านนาสีนวล หรือผู้ใช้น้ำ ควรมีความตระหนักรู้ และมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำ

3) คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน ควรมีการสรรหาคนรุ่นใหม่พร้อมทั้งพัฒนาทักษะด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย

สามารถสรุปเป็นผังโน้ตดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า นโยบายของผู้นำหมู่บ้าน ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ขาดการโน้มน้าวให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และการประชุมเพื่อตั้งกฎกติกาไปสู่การใช้น้ำที่ขาดประสิทธิภาพ เพราะถ้ามีการตั้งกฎกติกาในการใช้น้ำจะทำให้คนในชุมชนรู้คุณค่าและใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัญหาการผลิตน้ำ หมู่บ้านนาสนวลมีบ่อน้ำที่ขุดเจาะผลิตน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคภายในหมู่บ้านถึง 6 บ่อ ซึ่งถือว่าปริมาณบ่อน้ำประปาจำนวนมาก เพราะปริมาณน้ำดิบมีไม่เพียงพอต่อการผลิตน้ำประปา ส่งผลให้การไหลของน้ำประปาไม่ปกติตลอดทั้งวัน

สภาพปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคของชุมชนบ้านนาสนวล พบว่า เมื่อมีงบประมาณในส่วนของการสนับสนุนด้านน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคของหมู่บ้านนาสนวล ผู้นำและคณะกรรมการน้ำประปาพร้อมทั้งชาวบ้านจะประชุมเพื่อนำงบประมาณดังกล่าวไปดำเนินการ โดยมีการจัดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าปั่นน้ำประปาขึ้นมาจากบ่อ ซึ่งเดิมชาวบ้านนาสนวลใช้ไฟฟ้าในการผลิตน้ำประปา ทำให้มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูง อย่างไรก็ตามงบประมาณดังกล่าวยังไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมเพราะน้ำประปาบางบ่อยังต้องใช้ไฟฟ้าในการผลิตน้ำประปาทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนดังกล่าวสูงเหมือนเดิม อาจกล่าวได้ว่างบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประปามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่งผลกระทบต่อด้านการดำเนินงาน และด้านการส่งผู้ดูแล หรือคณะกรรมการไปอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประปาภายในชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผนด้านงบประมาณ สอดคล้องกับ ภาณุพันธ์ บริสุทธิ์ (2557 : 33) สภาพปัญหาด้านงบประมาณซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งการวางแผนด้านงบประมาณ โดยมีการดำเนินในเรื่องแผนปฏิบัติการบ้างแต่น้อยหรือบางแห่งไม่มีเลย และการไม่ส่งผู้ดูแลไปอบรมเนื่องจากงบประมาณในการบริหารจัดการมีจำกัด

สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคของชุมชนบ้านนาสนวล พบว่า คนในชุมชนจะมองว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับน้ำประปาทุกกระบวนการเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการแต่เพียงฝ่ายเดียว เห็นได้จากเมื่อเกิดน้ำรั่ว ซึม หรือท่อน้ำประปาแตก รั่ว และซึม หรือแม้กระทั่งชาวบ้านเองเปิดก๊อกน้ำทิ้งไว้ทำให้น้ำล้นออกมาเป็นจำนวนมากนั้น ชาวบ้านจะรอให้คณะกรรมการ

น้ำประปาดำเนินการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบอกว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนแต่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการน้ำประปา เพราะมีงบประมาณ และค่าตอบแทนให้ อีกประการที่สำคัญหากมีการรื้อสร้าง ซ่อมบำรุงน้ำประปา ชาวบ้านจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ ประเด็นดังกล่าวอาจจะมาจากการขาดการจูงใจจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

อุปกรณ์ในการผลิตน้ำ สภาพปัญหาด้านอุปกรณ์ในการผลิตน้ำประปา ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงน้ำประปาภายในหมู่บ้านนาสีนวล ส่วนมากไม่ทันสมัย และมีอุปกรณ์ไม่ครบ สืบเนื่องจากมีงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้บางครั้งอุปกรณ์ด้านการผลิตน้ำ และเครื่องมือในการซ่อมบำรุงไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมไปด้วย ทำให้บางครั้งคณะกรรมการจำเป็นต้องนำอุปกรณ์ และเครื่องมือที่มีสภาพไม่พร้อมหรือไม่เหมาะสมมาซ่อมบำรุงไปพลางก่อนจนกว่าจะมีอุปกรณ์ อาจทำให้การบริหารจัดการน้ำไม่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พุฒิรักษ์ ลาภอนันต์ และ กาญจนา บุญยัง (2561 : 119-129) แนวทางแก้ไขปัญหาของโครงการจัดการน้ำสะอาดที่เหมาะสม คือ 1) จัดเตรียมทีมงานมากกว่า 1 ชุด 2) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่อง WSP ปรับปรุงระบบผลิตโดยคำนึงถึงจำนวนผู้ใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น ร่วมประชุม ประเมินความเสี่ยง และจัดทำเอกสารการบันทึกข้อมูลให้ง่ายต่อการใช้งาน พนักงานและหัวหน้าร่วมกันจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน กำหนดแผนผังการปฏิบัติงานให้รัดกุม 3) จัดหาอุปกรณ์สำนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ปรับเปลี่ยนเวลาการจ่ายน้ำ 4) เตรียมแผนสำรองเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ฉุกเฉิน วางแผนและเตรียมการขอจัดสรรอัตราค่าถังและงบประมาณ 5) ทบทวนและตรวจสอบแผนงาน WSP ทุกไตรมาสและให้ความสำคัญกับการป้องกันภัยแล้งระยะยาวโดยใช้โครงข่ายระบบผลิตอย่างเป็นระบบ

แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวล ที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวควรเข้ามาดำเนินการเร่งแก้ไข ปัญหา การบริหารจัดการน้ำประปาหมู่บ้าน โดยการจัดดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้แก่คณะกรรมการในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวควรมีการจัดตั้งงบประมาณในส่วนของการบริหารจัดการน้ำประปาให้ครอบคลุมเอาไว้

ไว้ในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการประชุมโดยเน้นการมีส่วนร่วมด้วยการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามารับฟังการประชุมให้ครบตามระเบียบที่กำหนด องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวควรให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำประปาหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบร่วมกันในการใช้น้ำประปาให้รู้คุณค่าและประหยัด นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวจะมีการจัดตั้งงบประมาณในการบริหารจัดการน้ำประปาที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารราชการที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตามที่ แนวคิดการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของสถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม (พัชรินทร์ รอนวล, 2554 10-11) สรุปได้ว่า การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ กฎหมายและสิทธิเกี่ยวกับน้ำ ระบบการบริหารราชการที่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การวางแผนการจัดการลุ่มน้ำ รวมถึงระบบข้อมูลเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งองค์ประกอบดังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปพร้อมกับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากรของรัฐบาล

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสีนวลที่เกิดจากชาวบ้านนาสีนวล หรือผู้ใช้น้ำ พบว่า ชาวบ้านนาสีนวลจะช่วยกันดูแลซ่อมบำรุงในกรณีที่พบเห็นว่ามีท่อน้ำประปา แตก รั่ว ซึม และช่วยกันประหยัดน้ำโดยเน้นการมีส่วนร่วม เห็นได้จากการที่มีชาวบ้านผ่านไปมาพบเห็นที่บ้านใครที่เปิดน้ำทิ้งไว้จะบอกและคอยตักเตือนให้ประหยัดการใช้น้ำ หรือพบเห็นท่อน้ำประปาแตก รั่ว ซึม จะหาอุปกรณ์เพื่อซ่อมแซมเอาไว้ จากนั้นจึงรีบไปแจ้งให้คณะกรรมการน้ำประปาทราบและหาอุปกรณ์ที่มีคุณภาพมาซ่อมแซมบริเวณดังกล่าว ซึ่งเป็นการการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่เหมาะสมกับชุมชน สอดคล้องกับ สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ (2554 : 36) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคที่เหมาะสมกับชุมชนประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน โดยคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ปริมาณเหล็กและแมงกานีส ซึ่งมีค่าเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทำแผนที่และสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภคในชุมชนร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่างๆ และ

ขั้นตอนที่ 5 การทำแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค นอกจากนั้นคณะกรรมการน้ำประปาและชาวบ้านนาสนวล/ผู้ใช้น้ำจะต้องได้รับการอบรมในเรื่องการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้คุณค่าของน้ำ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค สร้างจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำด้วยความบริสุทธิ์ และมีศีลธรรมโดยไม่ต้องผลักรถให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น พบเห็นน้ำประปารั่วแทนที่ชาวบ้าน/ผู้ใช้น้ำจะรีบดำเนินการแก้ปัญหาแต่กลับรอให้คณะกรรมการน้ำประปามาแก้ไขปัญหาก็อาจจะไม่ทันท่วงที แต่หากทุกคนมีสำนึกที่ดี จิตสาธารณะในการบริหารจัดการน้ำจะทำให้ชาวบ้านมีน้ำประปาใช้ตลอดไป

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านนาสนวลที่เกิดจากคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน คณะกรรมการควมมีการสรรหาคนรุ่นใหม่เข้ามาเพื่อให้เกิดการทำงานที่รวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถพัฒนาทักษะด้านการทำบัญชี รายรับรายจ่าย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ภาณุพันธ์ บริสุทธิ์ (2557 : 35) ได้ค้นพบปัญหาด้านคุณภาพการให้บริการน้ำประปาที่สะอาดต่อชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะทางการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการต่อไปโดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 20 ตัวใน 5 ด้านคือ ด้านการวางแผนและงบประมาณ ด้านการเงิน-บัญชี ด้านการบริหารและพัฒนาหน่วยงาน ด้านการซ่อมบำรุงรักษาระบบ และด้านประสิทธิภาพการบริหารกิจการประปา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปปรับใช้ในการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค จำเป็นต้องมีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน สามารถนำข้อค้นพบไปเป็นข้อเสนอแนะ/ทางเลือกในการพัฒนาชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค

บริโศกของชุมชนบ้านนาสินวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
เท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาการบริหารจัดการน้ำอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อ
การเกษตรแบบบูรณาการ

2) ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดชัยภูมิเพื่อแก้ไขปัญหา
น้ำแล้ง และน้ำขังซ้ำซาก

เอกสารอ้างอิง

- ไทยพับลิก้า. (2560). ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12
พฤศจิกายน 2560. แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/water/thaipublica20140309>
- พัชรินทร์ รอนนวล. (2554). การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วน
ตำบลแหลม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครอง
ท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พุฒิรักษ์ ลาภอนันต์ และ กาญจนา บุญยัง. (2561). ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางในการ
แก้ไขการจัดการโครงการจัดการน้ำสะอาดของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาชลบุรี
(ชั้นพิเศษ) ภายใต้สถานการณ์ภัยแล้ง. วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ประยุกต์, 11
(1), 119-129.
- ภาณุพันธ์ บริสุทธิ์. (2557). การประเมินคุณภาพการบริหารงบประมาณ กิจกรรมประปา
หมู่บ้าน : กรณีศึกษา ตำบลตลาดโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์.
วิทยานิพนธ์วิศวกรรมมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและ
สาธารณูปโภค. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). การวิเคราะห์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ. (2555). การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคใน
พื้นที่ลุ่มน้ำยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.